

— відповідно до загальних тенденцій формування сучасної термінологічної системи юридичних наук визначити сучасні термінологічні категорії судової експертизи.

Дослідження, спрямовані на розробку теоретико-прикладних проблем судової експертизи, серед яких:

— визначення загальних теоретичних засад запровадження новітніх видів експертних досліджень на ґрунті використання досягнень інших юридичних та природничих наук;

— розробка наукових методик проведення традиційних і новітніх експертних досліджень відповідно до сучасних здобутків науки та інноваційних методів дослідження;

— наукове обґрунтування та розроблення концепції інформаційного забезпечення на ґрунті моніторингу існуючих проблем.

Дослідження організаційно-правових і технологічних проблем проведення окремих видів судових експертиз, а саме:

— уточнення правового статусу судового експерта в залежності від виду судочинства;

— дослідження правових засад і проблем призначення та проведення різних видів судових експертиз;

— наукове обґрунтування шляхів подолання існуючих проблем організаційного та матеріально-фінансового забезпечення судово-медичних установ України;

— уточнення складових професіограми судового експерта, що проводить конкретні новітні види експертиз;

— формування моделі кадрового забезпечення НДІСЕ України з диференціацією за експертними спеціальностями;

— розробка організаційно-технологічної моделі та алгоритмів проведення окремих видів судових експертиз.

Список використаних джерел:

1. Аналіз підсумків експертної роботи науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України за 2018 рік № 324/05–19/19 від 12.02.2019.

2. Звіт про роботу Харківського НДІСЕ за 2018 рік. Харків : ХНДІСЕ, 2018. 259 с.

3. Канфуї Н. П. Проблеми проведення судових експертиз, що виникають під час реалізації нового КПК України 2012 року. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*, № 4. 2014. С. 141–148.

4. Трофименко Н. С. Питання призначення та проведення деяких видів судових експертиз (за матеріалами узагальнення експертної практики). *Вісник Академії митної служби України*. Серія: «Право» № 1 (10), 2013. С. 107–112.

5. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : наказ № 53/5 Міністерства юстиції України від 08.10.98, зі змінами від 22.02.19 : наказ Міністерства юстиції України № 83/5. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE33060.html (дата звернення 22.02.2019).

6. Джавадов Ф. М. Концептуальні основи розвитку судової експертизи в сучасних умовах : автореф. ... д-ра юрид. наук. 12.00.09. К., 2001. 34 с.

7. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертного забезпечення досудового розслідування : автореф. ... д-ра юрид. наук. 12.00.09. Харків : ХНУВС, 2015. 40 с.

8. Сімакова-Сфремян Е. Б. Теоретико-правові та методологічні засади комплексних судово-експертних досліджень : автореф. ... д-ра юрид. наук. 12.00.09. Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2017. 40 с.

9. Щербаківський М. Г. Теоретико-методологічні та праксеологічні засади судових експертиз у кримінальному процесі розслідування : автореф. ... д-ра юрид. наук. 12.00.09. Харків : ХНУВС, 2017. 40 с.

УДК 342.951: 351.82

*Хоша В. В., канд. юрид. наук, завідувач відділу Харківського НДІСЕ,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0467-9826>,
e-mail: khosha@hniise.gov.ua*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Судово-експертну діяльність у кримінальному провадженні здійснюють державні спеціалізовані установи, а в інших випадках – також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених Законом України «Про судову експертизу». Так, до державних спеціалізованих установ належать: 1) науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України; 2) науково-дослідні установи судових експертиз,

судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України; 3) експертні служби Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України), Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України (далі – ДПС України) [1].

Слід зазначити, що до числа суб'єктів судово-експертної діяльності віднесено експертні служби ДПС України. Це твердження цілком відповідало дійсності до 2014 р. Але на сьогодні вести мову про експертні установи МВС України та ДПС України не доречно, оскільки ці системи органів співналежать як ціле і частина відповідно.

Для обґрунтування зазначеного проаналізуємо ряд нормативно-правових актів, що регулюють це питання. Прийняті до 2014 р. нормативно-правові акти не включають положення про належність ДПС України до МВС України, а тому аналіз положень Законів України «Про судову експертизу» [1], «Про Державну прикордонну службу України» від 03 квітня 2003 № 661–IV [2], Положення про Міністерство внутрішніх справ України [3] не підтверджує означену нами тезу щодо належності експертних установ ДПС України до числа експертних установ МВС України.

Теж саме стосується й положень про експертні установи ДПС України. Так, Головний експертно-криміналістичний центр Державної прикордонної служби України відповідно п. 1 Положення про Головний експертно-криміналістичний центр Державної прикордонної служби України [4] є державною спеціалізованою установою, яка відповідно до ч. 2 ст. 7 Закону України «Про судову експертизу» є експертною службою ДПС України.

Однак підтвердження протилежного міститься в актах, прийнятих у 2014 р. Зокрема, відповідно до п. 1 Положення про Адміністрацію Державної прикордонної служби України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 № 533 [5] «адміністрація Державної прикордонної служби України (Адміністрація Держприкордонслужби) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ...». Отже, експертні установи ДПС України належать до числа експертних установ МВС України.

Це означає, що необхідно внести зміни до абз. 3 ч. 2 у ст. 7 Закону України «Про судову експертизу» [1], яку викласти у такій редакції: «експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України».

Крім того, з метою вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює питання акредитації судово-експертних установ України пропонуємо доповнити ст. 7 «Суб'єкти судово-експертної діяльності» після визначення державних спеціалізованих установ абзацом такого змісту: «Компетентність державних спеціалізованих установ (або їх окремих структурних підрозділів) підтверджується акредитацією в конкретній галузі діяльності з оцінки відповідності».

Оскільки чинний Закон України «Про судову експертизу» потребує вдосконалення з метою створення умов для належного та ефективного експертного забезпечення правосуддя, народним депутатом України І. О. Лапіним внесений на розгляд Верховної Ради України проект Закону України «Про судово-експертну діяльність в Україні», метою якого є врегулювання суспільних відносин щодо здійснення судово-експертної діяльності в Україні, визначення правових, організаційних та фінансових основ судово-експертної діяльності в умовах проведення судової реформи та аналізу багаторічної практики роботи судових експертів, фахівців, та судової практики в частині прийняття рішень за результатами проведених судових експертиз та експертних досліджень. У разі прийняття зазначеного Закону буде встановлено єдині термінологічні визначення понятійного апарату, що використовується у судово-експертній діяльності; забезпечено системний підхід до організації діяльності усіх суб'єктів цієї сфери; визначено правовий статус та межі повноважень суб'єктів судово-експертної діяльності; врегульовано питання матеріального та соціального забезпечення судових експертів [6]. Однак в даному проекті Закону відсутня будь-які норми, що регулюють акредитацію судово-експертних установ.

Виходячи з наведеного, пропонуємо доповнити статтю 1 «Основні терміни, що використовуються в Законі» проекту Закону пунктом 14 такого змісту: «акредитація державної спеціалізованої експертної установи – процедура офіційного визнання національним органом

України з акредитації компетентності державної спеціалізованої експертної установи (або її окремого структурного підрозділу) в конкретній галузі діяльності з оцінки відповідності». Також необхідно доповнити ст. 14 «Суб'єкти судово-експертної діяльності» проекту Закону п'ятою частиною такого змісту: «Компетентність державних спеціалізованих установ (або їх окремих структурних підрозділів) підтверджується акредитацією в конкретній галузі діяльності з оцінки відповідності, що здійснюється в порядку, установленому законодавством України та підтверджується документом установленого зразка».

Список використаних джерел:

1. Про судову експертизу : закон України від 25.02.1994 № 4038–XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994 № 28. Ст. 232.
2. Про Державну прикордонну службу України : закон України від 03.04.2003 № 661–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003 № 27. Ст. 208.
3. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : указ Президента України від 06.04.2011 № 383/2011. *Офіційний вісник України*. 2011 № 29. С. 32.
4. Про затвердження Положення про Головний експертно-криміналістичний центр Державної прикордонної служби України : наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 11.08.2010 № 617. *Офіційний вісник України*. 2010 № 68. С. 134.
5. Про затвердження Положення про Адміністрацію Державної прикордонної служби України : постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 533. *Офіційний вісник України*. 2014 № 85. С. 19.
6. Проект Закону про судово-експертну діяльність в Україні. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61469 (дата звернення: 26.02.2019).

УДК: 343.98: 549.091

*Шинкаренко І. Р., канд. юрид. наук, проф., провідний науковий співробітник Харківського НДІСЕ,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5524-2259>,
e-mail: sir2009@ukr.net
Оболенцева-Красивська О. С., ст. наук. співробітник
Харківського НДІСЕ,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4306-3725>*

ДО ПИТАННЯ СУТНОСТІ ГЕМОЛОГІЧНОЇ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Видобуток, виробництво, використання та операції з діамантами, дорогоцінним, напівдорогоцінним, декоративним камінням та їх аналогами відрізняється підвищеною криміногенністю. Останнім часом має місце значне збільшення кількості кримінальних проваджень за фактами викрадення, збуту контрафактних виробів із дорогоцінного каміння, ювелірних виробів із вставками з дорогоцінного каміння та пошкодження виробів із декоративного каміння (меморіальні об'єкти), контрабанди та конфіскації дорогоцінного каміння органічного походження (наприклад, бурштину) тощо [1].

Одним із видів посягання на фінансові інтереси держави є незаконний видобуток, виробництво та обіг каміння органічного утворення, дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння [2].

Найбільш поширеним видом злочинів у цій сфері на сьогодні є незаконний видобуток бурштину. У той же час не зважаючи на те, що з 2016 по 2018 роки було зареєстровано понад 65 кримінальних проваджень, лише 14 дійшли до суду, а засудили всього 18 осіб [3]. Такий стан ефективності проваджень свідчить про недоліки у методичному забезпеченні розслідування означених злочинів та не використання всього арсеналу слідчих (розшукових) заходів та застосування спеціальних знань.

Крім того, сьогодні на ринку ювелірних виробів найбільшу частку займають злочини пов'язані із заміною природного каміння на штучне (синтетичне) та підроблення продукту, а саме:

- реалізація під видом природного дорогоцінного каміння, штучного (синтетичного) дорогоцінного каміння, що має хімічний склад, фізичні властивості та структуру натурального [4];
- заміна природного каміння на реконструйоване (штучні продукти, які виготовляють шляхом сплавлення, спікання або спресовування з дрібних уламків або порошку природного каміння);

— запровадження в обіг під видом природного дорогоцінного каміння, облагородженого каміння: термічна обробка – янтар, аквамарин, сапфір, рубін, цитрин,